

Uvod

Leonardo da Vinči danas predstavlja temu broj 1, pre svega zahvaljujući bestselleru Dena Brauna *Da Vinčijev kod* i istoimenom filmskom hitu zasnovanom na romanu. Žudite da steknete jasan uvid u život ovog neobičnog čoveka o kome ste čuli toliko toga?

Leonardo *jeste* bio ključni čovek renesanse, pravi simbol obnove umetnosti, kulture i naučnog mišljenja u Italiji 15. veka. Oprobao se u slikarstvu, arhitekturi, matematici, građevinarstvu, astronomiji, hidrotehnici, aerotehnici i vojnom inženjerstvu, optici, geologiji, botanici, anatomiji i urbanističkom planiranju. Ovo obilje interesovanja ukazuje na univerzalnu ličnost bez premca. Ali Leonardo nikako nije bio diletant. U svim oblastima kojima se bavio, bio je pravi stručnjak. Eksperimentišući sa svime oko sebe, pokušao je da sva saznanja do kojih je dolazio uklopi u veću, jedinstvenu celinu, i time je zaslužio reputaciju jednog od prvih modernih umova.

Uza svu svoju genijalnost, Leonardo je bio takav perfekcionista da je jedva uspevao da završi projekte – od slika do naučnih traktata. Nije uspeo ni da konstruiše većinu svojih pronalazaka, kakvi su helikopter ili automobil. Iako je ostavio na stotine stranica rukopisa i crteža, njegove beležnice su pronađene tek par vekova nakon njegove smrti. Zato je Leonardov ugled ipak zasenio „mali“ umetnički i naučni opus – a istorija je nastavila dalje bez njegovog doprinosa.

Zašto se ovo dogodilo, kako je Leonardo zauzdao sopstvenu genijalnost, zadovoljio svoju neutaživu radoznalost, i uspeo da vlada svakom oblašću kojom se bavio, priča je koja ni danas ne gubi aktuelnost.

O ovoj knjizi

U ovoj knjizi govorim o različitim aspektima Leonardovog života – od njegovog detinjstva, inspiracije i slikarskih remek-dela, pa sve do zasluženog (i nekad osporavanog) mesta u današnjoj popularnoj kulturi. Ne treba vam veliko predznanje iz istorije umetnosti ili astronomije da biste razumeli koliki je Leonardov doprinos na ovim poljima. Predstaviću vam njegovo celokupno delo na jednostavan i razumljiv način. Razumeće me umetnici i naučnici, ali i svi oni koji to nisu.

Knjigu možete koristiti i kao referentni priručnik. Iako je korisno da prvo pročitate poglavlja 2 i 3 kako biste stekli jasniji uvid u specifičnosti Leonardovih dostignuća, možete okrenuti i ono poglavlje koje vas najviše zanima. Sadržaj na početku knjige i indeks na kraju, pomoći će da vam putovanje kroz renesansu i Leonardov život bude što lakše.

Konvencije korišćene u knjizi

Bitno je da odmah razjasnimo jedno: njegovo pravo ime je *Leonardo*, a ne *Da Vinči*. (Naslov ove knjige udovoljava aktuelnom trenutku u kome se on uglavnom pominje kao *Da Vinči*.) Leonardo verovatno jeste iz Vinčija, ali zvati ga ovako značilo bi isto kao kada biste nekoga nazvali „Valjevac“.

Mnogo puta, Leonardo je neke stvari savršeno saopštio, tako da nisam želela da ih parafraziram. Citati iz njegovih beležaka rasuti su po čitavoj knjizi kako bi vam još više približili samog čoveka. Da bi ovi mali delovi ostali kratki i slatki, izostavljala sam izvor informacija. Ukoliko želite da se uverite u njihovu tačnost – potražite ih u knjizi *Beležnice Leonarda da Vinčija* (*The Notebooks of Leonardo da Vinci*); uredio ih je Edward MacCurdy, a objavila izdavačka kuća Reynal & Hitchcock, 1938. (U slučaju da vas zanima, knjiga je kompilacija različitih beležnica o kojima možete pročitati više u 16. poglavlju.)

Za određene vremenske periode koristim neke konvencije. Skraćenice *p.n.e.* i *pre n.e.* znače pre naše ere, a skraćenica *n.e.* znači u našoj eri. Pojam *kvatročento* (ital. *quattrocento*) odnosi se na Italiju početkom 15. veka, dakle na početak renesanse. A termin *visoka renesansa* označava umetnički stil koji se razvijao krajem 14. i tokom ranog 15. veka.

Napomena o transkripciji stranih imena i datumima: pronaći ćete dosta latinskih i italijanskih reči u ovoj knjizi. Ne brinite ako ne znate ove jezike; sve reči su prevedene i prilagođene, ukoliko je to potrebno. Međutim neka imena su se s vremenom menjala ili različito izgovarala, posebno imena renesansnih slikara, filozofa i naučnika. Neki ljudi nemaju samo jedno ime, već više njih (Sandro Botičeli je poznat i kao Alesandro di Marijano Filipepi!). Budući da se ne znaju tačni datumi nekih događaja, objavljivanja neke knjige ili rođenja i smrti, moguće je da se datumi u ovoj knjizi delimično razlikuju od onih u drugim knjigama. Dakle, iako se činjenice mogu razlikovati od jednog izvora do drugog, pokušaću da pojednostavim stvari:

- ✓ Strana imena su prilagođena srpskom jeziku, a u zagradi je data i njihova originalna ortografija.
- ✓ Upotrebljavam imena po kojima su ličnosti najpoznatije: Mikelandelo je jednostavno Mikelandelo, a ne Buonaroti, a Rafael Santi je samo Rafael.

Na kraju, koristim sledeće konvencije kako bi tekst bio ujednačen i lako razumljiv:

- ✓ Sve web adrese označene su neproporcionalnim fontom.
- ✓ Novi termini označeni su *kurzivom* i prati ih lako razumljiva definicija.
- ✓ **Polucrnim** slovima naglašavaju se važni detalji u tekstu.

Šta ne morate da čitate

Knjiga je napisana pregledno, tako da se do informacija dolazi brzo i lako; kada niste sigurni gde da potražite pravu informaciju, oslonite se na sadržaj na početku knjige ili na indeks na kraju. Postoji mnoštvo zanimljivih, dodatnih činjenica koje ne morate čitati kako biste razumeli osnovne stvari o Leonardu. Dodatne informacije uključuju:

- ✓ **Tekst u izdvojenim odeljcima:** Iako su interesantne, činjenice u izdvojenim odeljcima nisu neophodne da bi se razumela tema o kojoj govorim. Možete ih preskočiti – i nećete propustiti apsolutno ništa što bi *trebalo* da znate.
- ✓ **Pasus obeležen ikonicom Tehnički detalji:** U ovim pasusima nalaze se tehničke, često naučne informacije, tako da ni njih ne morate obavezno pročitati.

Neke pretpostavke

Svaka knjiga je namenjena određenom krugu čitalaca. Tokom pisanja, pretpostavila sam izvesne stvari o čitaocu (da, o vama):

- ✓ Želite da saznate osnovne informacije o Leonardu, ali ne i da se zamarate detaljnim akademskim raspravama.
- ✓ Vidite Leonarda svuda oko sebe – u knjigama, filmovima i na vestima – i želite da saznate da li je on zaista zaslužen za sve ono što mu se pripisuje.
- ✓ Pročitali ste *Da Vinčijev kod* Dena Brauna i tražite odgovore na pitanja o Leonardu, tajnim društvima i renesansnoj umetnosti.
- ✓ Čuli ste da je Leonardo izmislio helikopter, bicikl i teleskop, a sada se pitate da li je jedan čovek mogao izmisliti *sve* ove stvari. Vreme je za odgovore.
- ✓ Na kraju, želite da saznate zašto je Leonardo važan danas i kako njegova dela utiču na *vaš* život.

Kako je ova knjiga organizovana

Nije lako sažeti nečiji život u jednu knjigu, posebno ako je reč o tako bogatoj ličnosti. Radi preglednosti, knjiga je podeljena na šest delova. Svaki deo sadrži nekoliko poglavlja koja obrađuju određene teme o Leonardu, a u poslednjem odeljku na kraju svakog poglavlja sagledava se Leonardov doprinos našem svetu i modernom načinu razmišljanja. Kada se nadete u nedoumici, okrenite sadržaj ili indeks.

Deo I: Renesansni um

Naravno, ko nije čuo za renesansu! Verovatno znate i za neke ključne termine: *Mona Liza*, dinastija Mediči, Firenca, humanizam, patronat. Ali kakva je renesansa zapravo bila? U ovom delu bavićemo se najvažnijim istorijskim događajima i duhovnom klimom u renesansi. Dat je kratak pregled istorije renesansne Italije, uključujući moćnu katoličku crkvu, pokroviteljstvo u umetnosti i Italijanske ratove. Zatim slede najvažniji događaji, umetnički i naučni, koji su uticali na Leonarda. Ukoliko želite jasan pregled Leonardovog života, poglavlje 3 je najbolje mesto za početak.

Deo II: Građenje na poznatim znanjima: Leonardov naučni um

U II delu istražujemo Leonardov naučni rad. Postavljao je mnoga pitanja o ustroju prirode – i želeo da pronađe odgovore. U ovim poglavljima bavimo se Leonardovim naučnim idejama, istraživanjima i eksperimentima, od botanike preko geologije pa do anatomije. Naravno, gradio je na već poznatim saznanjima – ali, videćete, njegov naučni metod i neprestana radoznalost odveli su ga daleko izvan klasičnog renesansnog uma i približili modernom načinu razmišljanja.

Deo III: Izmišljanje tople vode: novi pronalasci za novi svet

Neki od nas teško mogu zamisliti život bez električnog roštilja ili klima-uređaja, zar ne? U ovom delu istražujemo Leonardov doprinos mehanici i modernoj tehnologiji – od helikoptera do vojnih naprava. Smišljajući sve svoje pronalaskе, Leonardo je imao na umu sasvim logične (a ponekad i ne tako logične) pretpostavke o ljudskoj energiji i mehaničkoj sili, i isprobavao je kako različiti elementi funkcionišu zajedno. Kao što ćete videti, neke njegove ideje bile su zaista ispred svog vremena. Ostale su završile u zapečku istorije.

Deo IV: Njegovo veličanstvo: slikar i arhitekta

Uz svu svoju genijalnost, Leonardo nije mogao da radi u istorijskom vakuumu. Oslanjao se na radove ostalih firentinskih umetnika, i stvorio jedinstveni stil i tehniku „visoke renesanse.“ U ovom delu istražujemo radove njegovih uticajnih prethodnika i kolega, i pokazujemo kako ih je Leonardo prevazišao stvorivši sopstveni stil kojim je naslikao svoja remek-dela kao što je *Mona Liza*. U ovom delu obrađujemo i njegovu malo poznatu karijeru arhitekta i urbanističkog planera.

Deo V: Leonardo, njegova religiozna dela i Da Vinčijev kod

Ukoliko ste videli čuvenu renesansnu sliku *Tajna večera*, ili pročitali knjigu *Da Vinčijev kod*, vreme je da razmislite o iznetim pretpostavkama. U jednom poglavlju saznaćete kakvi su bili Leonardovi pogledi na religiju i kako je primenjivao religiozne alegorije i simbole na svojim slikama. U sledećem istražujemo *Tajnu večeru* – njen istorijski kontekst i kontroverze koje je prate. U poslednjem poglavlju ovog dela pokušaćemo da odgovorimo na pitanja koja su pokrenule tvrdnje o Leonardu, njegovoj umetnosti i vremenu u romanu *Da Vinčijev kod*.

Deo VI: Sve same desetke

Svaka knjiga iz edicije *Za neupućene* sadrži deo pod nazivom „Sve same desetke“. U njemu ćete pronaći pregledne informacije o Leonardovim beležnicama, najpoznatijim slikama i mestima na kojima se nalaze, i još mnogo zanimljivosti.

Dodaci

I na kraju: ukoliko želite da proverite datume važnijih istorijskih događaja, u dodatku A pronaći ćete hronologiju Leonardovog života i rada, i datume najbitnijih renesansnih događaja. Dodatak B sadrži listu knjiga o određenim aspektima njegovog života i niz korisnih Web lokacija posvećenih Leonardu.

Sličice koje se koriste u ovoj knjizi

Radi lakšeg snalaženja, u knjizi su korišćene različite sličice za označavanje pojedinih delova teksta:

Ova sličica se pojavljuje onda kada treba naglasiti snažnu povezanost između Leonarda i današnje kulture.

Ova sličica naglašava činjenice koje bi svakako trebalo zapamtiti.

Ova sličica ukazuje na interesantne, ali ne i neophodne činjenice, kao što su istorijska pozadina, naučne informacije ili mišljenja naučnika. Korisno ih je znati, ali možete ih i preskočiti.

Kojim putem dalje

Pošto ova knjiga nije hronološki organizovana, ne morate je čitati redom – ima smisla i ako počnete od sredine. Na primer, ako želite da saznate više o Leonardovim anatomskim proučavanjima, okrenite poglavlje 5. Ukoliko vas više interesuje njegova (lažna) freska, *Tajna večera*, možda ćete prvo pročitati poglavlje 14.

Ipak, da biste razumeli vreme i okolnosti u kojima je Leonardo došao do revolucionarnih otkrića na polju nauke, mehanike i umetnosti, najbolje je početi od početka. U prvom delu knjige objašnjava se blagotvoran uticaj prethodnika na Leonardovo stvaralaštvo i inspiraciju, a njegov rad se postavlja u širi istorijski i društveni kontekst.